20/02/2023

Ρόμπερτ Κρόφορντ: Η γλώσσα της θρησκείας και η γλώσσα της επιστήμης

/ Ορθόδοξες Προβολές

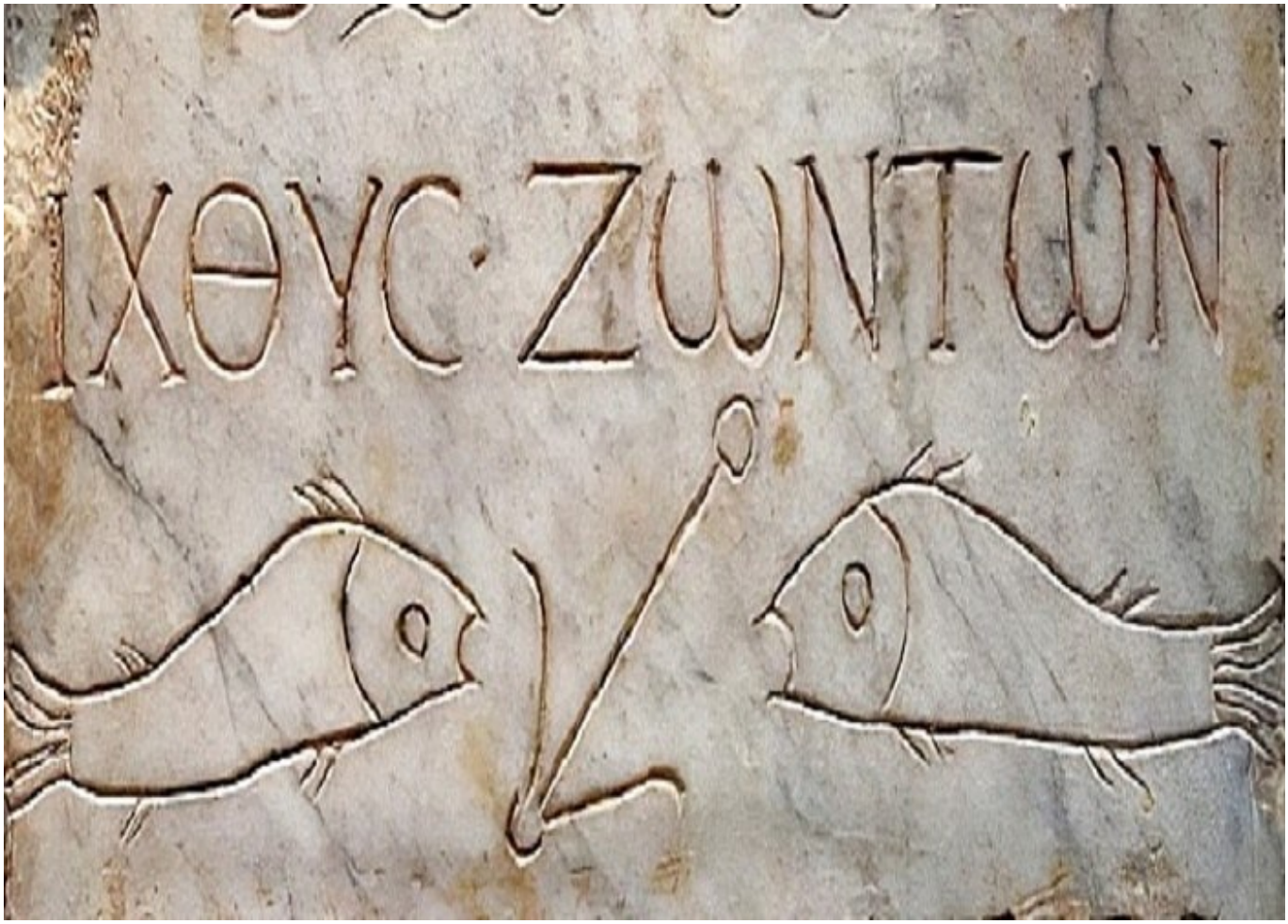

Στο γ΄ κεφάλαιο του βιβλίου του ο Crawford πραγματεύεται το ζήτημα της θρησκευτικής γλώσσας. Το πρόβλημα με τη θρησκευτική γλώσσα είναι ότι βρίσκεται πέρα της κατανόησης των ανθρώπων. Πολλοί φιλόσοφοι έχουν υποστηρίξει ότι ο λόγος του Θεού δεν υφίσταται ή ότι μπορεί να είναι αλληγορικός.

Η εγκυρότητα αυτής της γλώσσας γίνεται σε σύγκριση με την επιστημονική γλώσσα. Η **Βίβλος** είναι ένα βιβλίο που είναι ποιητικό και χρησιμοποιεί πολλές μεταφορές και αλληγορίες, ενώ οι θεωρίες βασίζονται στην απτή πραγματικότητα.

Πολύ μεγάλο πρόβλημα δημιουργεί η ερμηνεία κατά γράμμα της θρησκευτικής γλώσσας. Για παράδειγμα, οι **Εβραίοι** πίστεψαν πως ο **Χριστός** θα μπορούσε να γκρεμίσει τον ναό του Σολομώντος και να τον ξαναχτίσει σε τρεις μέρες, αλλά Εκείνος προφανώς και εννοούσε τον ναό του **Σώματός Του**. Επίσης, ο **ιερός Νικόδημος** στη συζήτησή του με τον **Χριστό** καταλαβαίνει για τη φυσική και όχι για την πνευματική γέννα. Το **αρνί είναι σύμβολο** της θυσίας και πολλά άλλα παρόμοια παραδείγματα. Επομένως, είναι έντονη η ποιητική λειτουργία της θρησκευτικής γλώσσας. Έτσι, η σύγκρουση μεταξύ θρησκείας και επιστήμης είναι αναπόφευκτη πολλές φορές, γιατί η επιστήμη ερμηνεύει κατά γράμμα τη θρησκευτική γλώσσα.

Η μεταφορά που χρησιμοποιείται για τον Θεό ονομάζεται **«θεία».** Αυτό το επίθετο προσθέτει ζωντάνια στον λόγο. Χρησιμοποιούνται μεταφορές σχετικά με τον θάνατο του Χριστού: δικαίωση, συμφιλίωση, λύτρωση και εξιλέωση. Ο Θεός αποκαλύπτεται με μεταφορές γιατί ο πιστός δεν μπορεί να Τον κατανοήσει με απλά λόγια. Όταν οι συγγραφείς και οι βιβλικοί κάνουν λόγο για τον Θεό χρησιμοποιούν μεταφορές γεμάτοι δέος και συγκίνηση. Η μεταφορά βοηθάει να γίνει κατανοητό ή να ερμηνευθεί κατά κάποιον τρόπο το άγνωστο. Είναι μία οδός γνώσης. Υπάρχουν μεταφορές για τον Θεό: ο πατέρας, η μητέρα, ο σύζυγος, ο φίλος, ο βράχος, το νερό, η φωτιά. Στο ανθρώπινο επίπεδο ο Θεός είναι ανθρωπόμορφος αλλά δεν έχει σώμα από σάρκα.

Η μεταφορική χρήση της γλώσσας μπορεί να είναι αληθής ή ψευδής και να αναφέρεται στο πραγματικό ή στο φανταστικό. Για παράδειγμα, πολλοί πιστεύουν πως η μεταφορά που παρουσιάζει την **Εκκλησία** ως πραγματικό σώμα του Χριστού είναι αληθής σε οντολογικό επίπεδο, ενώ άλλοι το αρνούνται. Οι μεταφορές αυτές μετατρέπονται σε θεωρίες. Ο χριστιανισμός έχει μια βασική μεταφορά, η βασιλεία του Θεού ήρθε με τον ερχομό του **Χριστού** αλλά θα εδραιωθεί στους αιώνες των αιώνων στο μέλλον. Οι ακόλουθοι του Χριστού καταλάβαιναν ένα πραγματικό βασίλειο συνδέοντάς το ματεριαλιστικά.

Από την άλλη, το εβραϊκό μοντέλο του Θεού είναι ένα κινητό μοντέλο, μετακινείται μαζί με τους Ισραηλίτες στο ταξίδι τους μέσα από την έρημο και πηγαίνει μαζί τους στην εξορία. Δεν μπορεί να εδραιωθεί σε έναν ναό και ακόμα και οι ουρανοί δεν Τον περιέχουν.

Από την άλλη πλευρά, η επιστήμη χρησιμοποιεί μοντέλα: υπολογιστές, σκέψεις, πρακτικά μοντέλα. Παράδοξα εμφανίζονται τόσο στην επιστήμη όσο και στη θρησκεία. Η θρησκεία διδάσκει ότι είμαστε καλοί αλλά και κακοί, φτιαγμένοι από χώμα αλλά κατ’ εικόνα του Θεού, ατομικά πλάσματα αλλά κοινωνικά. Ο Χριστός

είναι Θεός, είναι θεϊκός άνθρωπος, ο Θεός είναι υπερβατικός αλλά η θεϊκή φύση ενυπάρχει στην ανθρώπινη στην υπόσταση του Χριστού. Παράλληλα, για την επιστήμη το φως είναι ταυτόχρονα κύμα και σωματίδιο. Η επιστήμη χρησιμοποιεί μοντέλα που υπερβαίνουν την παρατήρηση και δεν είναι όλες οι θεωρίες σύμφωνες με τα γεγονότα. Έτσι, γίνεται κατανοητό πως τόσο η επιστήμη όσο και η θρησκεία έρχονται αντιμέτωπες με παράδοξα.

Για τον Θεό υπάρχουν πολλά μοντέλα από την πλευρά της θρησκείας. Είναι ο Δημιουργός κατά τη Γένεση που δημιούργησε από το χάος, είναι ο **Αρχιτέκτονας, ο Πατέρας, η Μητέρα, ο Σύζυγος, ο Βοσκός, ο Ήρωας, ο Δικαστής, ο Ιατρός. Ο Θεός είναι Άρχοντας και Βασιλιάς του κόσμου.**

Το σύμπαν και οι νόμοι του μπορούν να γίνουν κατανοητοί μέσω της επιστήμης των μαθηματικών. Στις αρχές του 16ου αιώνα ο **Johann Kepler** παρομοίασε τον τρόπο κατανόησης του σύμπαντος με εκείνον του Θεού. Παρόμοια, ο **Γαλιλαίος** θεωρούσε πως η κατανόηση του κόσμου μας είναι αδύνατη χωρίς την κατανόηση του Θεού. Ο **Θεός** μπορεί να προσεγγιστεί ως ο δημιουργός του σύμπαντος που λειτουργεί με τρόπο πολύ διαφορετικό από εκείνον που μπορεί να αντιληφθεί ο ανθρώπινος νους, αλλά όχι και ολότελα διαφορετικός. Οι ενέργειές Του είναι εκείνες που ο άνθρωπος πολλές φορές αδυνατεί να κατανοήσει. Ο Θεός έδωσε την ελευθερία στα δημιουργήματά Του, για τα οποία δεν παύει να ενδιαφέρεται. Παρατηρεί την εξέλιξή τους με βάση τους νόμους που δημιουργήθηκαν από Εκείνον. Άλλωστε, αρκετοί επιστήμονες υποστήριξαν στο παρελθόν πως τα μαθηματικά είναι θείο δώρο που δόθηκε στον άνθρωπο για να τον βοηθήσει να εξελιχθεί. Έτσι, ο **Θεός** δρα όπως ένας επιστήμονας, που δοκιμάζει τη θεωρία του και στοχεύει στην απόδειξή της. Ο Crawford καταλήγει σε αυτό που ονομάζει «το μοντέλο του θεϊκού επιστήμονα» αναφερόμενος στον Θεό.

Ωστόσο, ο άνθρωπος, σε αντίθεση με τα πειράματα του επιστήμονα, έχει επικοινωνία με τον Θεό, καθώς πιστεύει σε Αυτόν, Τον λατρεύει. Τα μοντέλα που δημιουργούνται για τον Θεό από τις διάφορες θρησκείες, μπορούν να παρομοιαστούν με τα μοντέλα της επιστήμης που δοκιμάζουν αν η θεωρία τους είναι ορθή. Τα μοντέλα, όμως, της θρησκείας ελκύουν πολύ περισσότερο τον άνθρωπο, διότι εκείνος εμπλέκεται άμεσα σε αυτά, από ότι τα επιστημονικά μοντέλα.

Η **θρησκεία** χρησιμοποιεί και μύθο. Ο μύθος συνήθως θεωρείται ως μια ιστορία με σενάριο επιστημονικής φαντασίας, αλλά θα πρέπει να σημειωθεί πως ο μύθος χρησιμοποιείται για να ερμηνεύσει ένα πραγματικό γεγονός και ότι έχει βαθύτερο νόημα. Ο μύθος της Δημιουργίας δεν είναι ολότελα αληθής αλλά μυθολογικά αληθής. Αυτό σημαίνει πως ο κόσμος είναι θεϊκή δημιουργία και οι άνθρωποι, που

είναι από τη φύση τους ατελείς, ζούνε σε έναν ατελής κόσμο. Ο Χριστός είναι ένα ιστορικό πρόσωπο, αλλά οι χριστιανοί τον θεωρούν «Υιό του Θεού». Η φράση αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί κυριολεκτικά αλλά μεταφορικά.

Η **θρησκεία** χρησιμοποιεί και άλλες λογοτεχνικές μεθόδους, που δεν χρησιμοποιούνται από την επιστήμη: παραβολή, αλληγορία, θρύλοι και άλλες.

Η **γλώσσα της θρησκείας** είναι κατανοητή εντός της εκκλησίας και υπόκειται σε εσωτερικούς κανόνες. Για αυτό και η γλώσσα αυτή έχει εφαρμογή μόνο εντός της κοινότητας της εκάστοτε θρησκείας.

Συνοψίζοντας, ο Crawford καταλήγει να αποδείξει με διεξοδικό τρόπο πως η θρησκεία και η επιστήμη δεν είναι τελικά τόσο διαφορετικές όσο υποστηρίζει η γενικά αποδεκτή αλήθεια. Υπάρχουν αρκετά στοιχεία που μπορούν να τις οδηγήσουν σε γόνιμο διάλογο και συνεργασία. Επικροτεί, επομένως, ο μελετητής τη σύγχρονη προσπάθεια που ως στόχο έχει τη συμφιλίωσή τους. Η θρησκεία ασχολείται με τον αόρατο Θεό που δημιούργησε τη **Φύση.** Παρόμοια, η επιστήμη μελετά τα αόρατα πράγματα της Φύσης. Η **θρησκεία** χρησιμοποιεί μεταφορικό λόγο προκειμένου να κάνει κατανοητό το ακατανόητο, να προσεγγίσει το απροσέγγιστο, να ερμηνεύσει αυτό που ο ανθρώπινος νους δεν μπορεί να συλλάβει. Αυτό δεν σημαίνει πως ο αναφέρεται σε κάτι φανταστικό και μη πραγματικό, όπως έχει κατηγορηθεί από την επιστήμη, δημιουργώντας αντίφαση στα λεγόμενά της, καθώς χρησιμοποιεί και η ίδια μεταφορές. Πηγή της θρησκείας είναι οι πνευματικές εμπειρίες, τα οράματα και οι Γραφές, ενώ για την επιστήμη είναι η φύση και τα φαινόμενά της. Ο Crawford θεωρεί πως η προσπάθεια της θρησκείας να επικρατήσει έναντι της επιστήμης -αλλά και το αντίστροφο- είναι τελικά ανούσια, διότι η συνεργασία τους μπορεί να οδηγήσει στην καλύτερη κατανόηση του Θεού όπως και της Φύσης.

Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη ΕΔΩ

Πηγή: pemptousia.gr/ Σάββας Βασιλειάδης, Φιλόλογος, Φοιτητής Θεολογίας